

STEVAN ŠALAJIĆ

(1929–2002)

Odlazak sera

Stevan Šalajić, veliki, jedan od najvećih glumaca našeg pozorišta, umro je samo nedelju dana pošto je napunio 73 godine.

Rođen je 23. juna 1929, u Borči kod Pančeva, odakle, posle samo pola godine, počinje njegova nikad prekinuta turneja, najpre po šumskim kućama Vojvodine (otac Svetozar bio je šumar i porodica se često selila), a potom po pozorišnoj topografiji znatno šireg geografskog konteksta. Na sceni je proveo punih pedeset šest godina, igrao na njoj do poslednjeg daha, do kraja veran Srpskom narodnom po-

zorištu u koje je, iz somborskog Narodnog pozorišta, došao još 1947. i u kojem je odigrao više od dve stotine uloga za koje je, pored ostalih, nagrađen i dvema Sterijinim nagradama (za ulogu Tošice u *IZBIRAČICI* Koste Trifkovića, 1961, i za ulogu Šamike u predstavi *FAMILIJA SOFRONIJA A. KIRIĆA* J. Ignjatovića/D. Đurkovića, 1966), društvenim odlikovanjima i, poslednjom u nizu, Dobričinim prstenom, za životno delo, 1999.

Nije ličio na glumca, govorili su (Milivoju Živanoviću pripisuje se da ga je, doduše sa simpatijama,

prozvao „glumcem bez stasa i glasa“), a on to iskreno priznavao, ali bio je to, u najplemenitijem smislu reči. Lišen sujete („Pojedinac u pozorištu je tek šrafić, deo mehanizma. A ja sam uvek želeo da budem samo najbolji mogući šrafić. Što bi rekao onaj kod Šekspira: Dajte meni Lava!“), lako je i nekako prirodno, na svoje „neglumačko“ lice navlačio maske i uvlačio se u karaktere tako raznorodnih likova kao što su smešni i zbunjeni Tošica, uobraženi Henri Higgins, zavodljivi Pomet, otmeni Dubrovčanin Gospar Vlad, groteskni Ružičić, plemeniti Ujka Vanja, kompleksni Stavrogin... ili zaboravljen-od-svih Firs u antologijskom *VISŃJIKU* Đerđa Haraga u Novosadskom pozorištu/Újvidéki Színház (Šalajić je glumio na mađarskom, koji je odlično govorio i na kojem se jedno vreme, tokom stalnih seoba u detinjstvu, i školovao).

„Bio sam nevin pred svakom novom ulogom“, rekao je u intervjuu za „Ludus“, pre dve godine. O toj Šalajićevoj, na našoj sceni gotovo ekscelentnoj osobini, Vida Ognjenović, u obrazloženju za nagradu Dobričin prsten, kaže: „Likove koje igra, gradi s izvesnom uzdržanošću, oprezno, olivijeovski, kao poverljiv prijatelj kome je dozvoljeno da ih otkrije, protumači, ismeje s blagom ironijom ili duhovito naglasi, ali nikad na isti način.“

Možda je upravo zato svaki pokušaj definisanja glume Stevana Šalajića izmicao poznatim klišeima, možda se zato sve zaustavljalo na ambivalentnim opisima tipa „starinskog kova, a uvek moderan“, „darovito glumačko srce“, „glumac u koga na probi sujete nema“, „glumac koji ustoličuje drugog glumca, svog partnera“ ili, na duhovito pronađenim poređenjima poput onog Vide Ognjenović: „Da se titula ‘ser’, plemićka titula, dodeljuje i kod nas kao u Engleskoj, i Stevan Šalajić bi nosio ‘ser’. Međutim, glumac Stevan Šalajić ima plemićku titulu, a ona se na našem jeziku kaže ‘šaca’.“ On sam, bez ikakvih

mistifikacija, nudi sledeću definiciju: „Moć glume je da propoveda pravu istinu u datom trenutku, ni pre ni posle. Reaguješ na pravi način, i eto ti takozvane transformacije.“

„Ma, kakav samouk, amater, brate!“, takođe je govorio o sebi, a bio je profesionalac, vrhunski. Nikada nije odbio ulogu, nikad tražio. Načelo „Predstava mora da ide!“, za njega je značilo pitanje života i smrti i zato, kada je, nedavno, prvi put u proteklih skoro šezdeset godina, otkazao predstavu *MERA ZA MERU*, oni koji ga dobro znaju – znali su!

Bilo je u Šalajićevoj karijeri i uloga koje nije voleo, ili koje nisu volele njega, bilo je neuspeha i padova koji su, kako je sam priznavao, boleli, do suza, ali je na pitanje: da li ste vi srećan čovek, uvek odgovarao – potvrdno. Za tu sreću, koju u velikoj meri duguje svom nekonfliktnom karakteru, pozorištu u kojem je imao ljubav kolega i ogromno poštovanje publike, ipak, po sopstvenom priznanju, najzaslužnija je gotovo simbiotička veza sa suprugom Tamarom (Braca Vasiljević: „Recimo, kada neko izgovori Romeo, pomisli se i na Juliju, uz Tristana ide Izolda, uz Lujzu je Ferdinand, Hirošima se vezuje za atomsku, Merilin za seks-bombu. Naša narodna mudrost zna za Božić i Badnji dan, za vreću i zakrpu. Pa i u našem pozorištu, Srpskom narodnom, postoji taj uslovni asocijativni refleks: Šalaja i Tamar“), koja je bila uz njega na svakoj predstavi, na svakom gostovanju i na svakoj turneji.

U jednom od poslednjih intervjua, koje je počeo da daje tek odskora, Stevan Šalajić, kao da naslućuje skori odlazak, kaže: „Nemoguće je da će za mene postojati neko lepše vreme. Svodi se život, izgleda, na od danas do sutra. Mlađi valjda imaju neku perspektivu, a moja je – Rumenačka bb. A zna se šta je to. To je sabirni centar (kojeg večeras igram).“

D. N.